

Jak jsme zaváděli dílny čtení ve třídě a ve škole

EMILIE BANDOVÁ, KLÁRA VOLDHONSOVÁ, KATEŘINA GASZKOVÁ

V dalším díle seriálu o dílnách čtení se seznámíme se zkušenostmi dvou základních škol, v Mostě a v Třinci, které tento formát zavedly.

Emilie Bandová, učitelka v 8. ZŠ Most, říká, že základní podmínkou je, aby učitelé rádi četli. Bez toho to prostě nejde. Ten, kdo sám „nehoří“, nemůže „zapalovat“ další. Už jako malá si o knížkách ráda povídala se svou kamarádkou, se kterou chodily společně do knihovny. Z ní se stala knihovnice a z Emilie učitelka. To, že by mohla sdílení o knihách a vytváření čtenářské komunity zprostředkovat dětem i ve výuce, jí ani ve snu nenapadlo. Když se dozvěděla o formátu dílen čtení, bylo jí jasné, že něco takového dlouho hledala, a tohle čtení baví ji i děti.

Ovlivnila ji i její učitelka, která sice dílny čtení nedělala, ale přemýšlela o žácích jako o čtenářích a o osobnostech. Občas od ní našli na lavici nějakou knihu se vzkazem: „Myslím, že se ti to bude líbit. Dej mi vědět.“ Vybírala pro ně knížky na míru a zjišťovala, proč se jim knížka líbila nebo čím je odradila. Když teď Emilie nakupuje knížky do třídní knihovničky, vždy má před očima svoje žáky. Ví, co mají rádi. Vybírá knížku pro konkrétního žáka, radí je do sekcí, např. příběhy o koních, s chlapeckým hrdinou, sportovní příběhy... Když si někdo nemůže vybrat, jdou ke knihovně spolu a povídají si, o co by měl zájem, a vyberou třeba tři knížky. Dotyčný si knížku osahá, prohlédne obálku, ilustrace, velikost písma. Učitelka sama knihu často očíhá. To znamená, že sama musí číst i knížky pro děti.

Důležité je pro čtení získat také rodiče žáků, protože někteří sami nečtou, nemají doma knihy a nevědí, jak a kde je vybírat. Emilie doporučuje, kde mohou sehnat levné, ale kvalitní knížky. Nabádá je, aby vzali dítě s sebou a ono si mohlo samo vybrat.

Když přišla do školy Klára Voldhonsová, učitelka českého jazyka a dějepisu, byla už cestička i na druhém stupni prošlapaná. Kláře se líbila především svoboda – výběru knihy, náročnosti, tématu, ale třeba i toho, kde budou žáci sedět při čtení nebo s kým si o knize budou povídat. Děti už dílny čtení znaly a ve škole byla komunita učitelů, kteří jeli na stejné vlně a zároveň nebyli nijak invazivní. To ji vtáhlo.

Také se jí líbilo, jak se dokážou žáci o knihách bavit. I Klára vede děti k tomu, aby si knížky z třídní knihovničky půjčovaly domů. Před dvěma lety jeden Klářin žák stále

prohlašoval, že pro něj čtení není a vůbec ho nebaví. Komunita čtoucích dětí a určitý společenský tlak ale způsobily, že i on je dnes aktivní čtenář. Potřeboval čas, klidný a osobní přístup, nabídky titulů, pak už mu nedělalo problém se zařadit do čtenářského společenství.

Kateřina Gaszková, učitelka na prvním stupni ZŠ Koperníková, uvádí, že v třinecké škole se dozvěděli o dílně čtení asi před 13 lety při návštěvě ZŠ Mendelova v Karviné, když si všimli nástěnek se čtenářskými vizitkami žáků. Katka s kolegyní se pokusily tento formát převést i do své školy, zpočátku spíše intuitivně – doporučovaly žákům nosit si do hodin čtení vlastní knížku a dávaly jim příležitosti k volnému čtení.

Pak objevily materiál ČŠI *Čtenářská gramotnost jako vzdělávací cíl pro každého žáka*, kde byl i text věnovaný právě dílně čtení. Mnohé se jim objasnilo – jakou strukturu může dílna čtení mít, jaká témata dětem předkládat, aby si mohly o přečteném povídat. Dílna čtení se proměnila a dostala se nastálo do rozvrhu. Děti si zvykaly na její pravidelnost, strukturu a sdílení čtenářských prožitků se spolužáky.

Katka se s některými dalšími kolegyněmi začala intenzivněji zajímat o knihy pro děti. Začala o dílně čtení více mluvit i s ostatními kolegy a nadšení se pomalu šířilo.

Největší zlom v zavádění dílen čtení do více tříd ve škole, a to i na druhý stupeň, přinesla Výzva 56 ve školním roce 2015/2016. Obměna ve vedení školy vedla nejen k získání grantu, ale hlavně se na škole začal podporovat rozvoj čtenářství. Pořídily se knihovničky do každé třídy s aktuálními, přitažlivými tituly. Vytvořily se tematické plány. Tento „soupis“ možných témat, otázek a zadání ke sdílení kolegyním zprvu velmi pomohl se zaváděním dílen čtení. K větší sebejistotě kolegům pomohly také otevřené hodiny, které Katka ve své třídě s podporou vedení školy začala organizovat. Učitelé přímo ve výuce viděli a slyšeli, co děti dělají, co si říkají, které knihy si k četbě vybírají, jak se těší na 25 minut tichého čtení, která ze zadání si volí, jak o přečteném mluví, jaký mají slovník. Vnímali, jak a čím se může tvořit čtenářské prostředí ve třídě.

Postupně se stalo, že knihy byly všude kolem, děti si četly o přestávkách i v hodinách pod lavicí. Těšily se z nových knih ve třídách, které škola získávala díky sponzorským darům a vánočnímu jarmarku, na který přivezli ve spolupráci s knihkupectvím mnoho knih do určitých ročníků a rodiče je nakupovali.

Učitelé začali pořádat dílny čtení pro kolegy s vlastními knihami, nazvané „kavárničky s knihou“. Schází se jednou za měsíc odpoledne a jeden z učitelů připraví dílnu velmi podobnou formou, jak to chodí ve třídách. Přestože jsou setkání dobrovolná, účastní se stále více kolegů. Do „dospělácké“ knihovny ve sborovně přispívají svými oblíbenými knihami a čtenářskými objevy.

Pro rozvoj čtenářství na škole byla důležitá podpora vedení školy, které si dalo za cíl stát se „čtenářskou školou“. Zavádění dílen čtení však probíhá postupně a přirozenou formou. Sami učitelé pozorují, jak se mění atmosféra a komunita ve třídách, kde dílna čtení funguje. Děti se o sebe více zajímají a poznávají se prostřednictvím knih. Čtenářství postupně pozitivně ovlivňuje kulturu a klima celé školy a zároveň se třínečká škola dělí o své zkušenosti s dalšími školami z okolí.

Dnes jsou dílny čtení pravidelně v rozvrhu hodin ve všech třídách. Neznamena to ale, že pedagogové mají hotovo. Stále se snaží dílny kultivovat, obohacovat třídní knihovničky, vzájemně se učit a inspirovat, monitorovat, jak jsou na tom se čtenářstvím žáci a co potřebují k tomu, aby čtení a čtenářství zůstávalo stále silnou hodnotou.

Mgr. Emilie Bandová, učitelka 8. ZŠ Most a pedagogická konzultantka projektu Pomáháme školám k úspěchu
Mgr. Klára Voldhonsová, učitelka 8. ZŠ Most a pedagogická konzultantka projektu Pomáháme školám k úspěchu
Mgr. Kateřina Gaszková, učitelka ZŠ Koperníkova, Třinec, a pedagogická konzultantka projektu Pomáháme školám k úspěchu

Pomáháme
školám
k úspěchu

Možnosti badatelské práce žáků v zeměpise

MARTIN STODŮLKA

Zeměpis je specifický nejen svým přesahem do dalších předmětů, a tím pádem širokým spektrem nejrůznějších témat, ale také terénní výukou. Naskýtá se zde tedy velký prostor pro různé badatelské aktivity.

Badatelsky orientovaná výuka rozvíjí klíčové kompetence žáka a vede k jeho aktivnímu zapojení do procesu vzdělávání. Není jednoduché badatelsky konstruovat každou vyučovací hodinu, přínosné jsou však i dílčí úlohy. A naopak některá témata je vhodné pojmut jako dlouhodobý projekt. Cílem tohoto textu je inspirovat čtenáře-učitele k vytvoření zeměpisně orientovaných badatelských aktivit.

V zeměpise se pro badatelskou práci přímo nabízí výuka v terénu mimo budovu školy. Terénní výuka je nedílnou součástí tohoto předmětu a její uskutečnění akcentují také rámcové vzdělávací programy pro základní vzdělávání i gymnázia. Jedním z příkladů badatelské aktivity může být měření teploty vzduchu nad různými typy povrchů.

Žáci jsou nejprve vedeni k vytvoření hypotézy, např.: „Beton se na slunci zahřeje více než tráva, proto nad ním bude vyšší teplota.“ Následně pak postupně měří teplotu nad trávnikem, betonem a asfaltem, a to ve dvou variantách – na slunci a ve stínu. Naměřené hodnoty zaznamenávají do předem připravených záznamových archů a porovnají je. V závislosti na počasí se mohou teploty lišit i o několik stupňů, v případě vysokého stupně oblačnosti a nízké intenzity slunečního záření lze však získat podobné hodnoty na různých stanovištích.

V další fázi mají žáci za úkol interpretovat získaná data, vyvodit závěr a porovnat jej s dříve formulovanou hypotézou – ta je buď potvrzena, nebo vyvrácena. Moderní digitální teploměry reagují na změny s minimální prodlevou. Některé